

Hoogfeest van Pinksteren

Woord en communieviering – Huis van Dominicus – 19 mei 2024

gelezen: Handelingen 2,1-11; uit Psalm 104;
Johannes 15,26-27; 16,12-15

1.

In de Handelingen van de apostelen komen we vaker groepjes gelovigen tegen, op wie de Heilige Geest nog niet is neergedaald. In Efeze zegt zo'n groepje zelfs tegen Paulus: 'Wij hebben nog nooit van het bestaan van een Heilige Geest gehoord' (Hnd. 19,2). Ze hadden het doopsel van Johannes ontvangen, een doopsel van bekering tot vergeving van zonden (Lc. 3,3), uitdrukking van de wil om met een schone lei te beginnen. Maar, zo zal Paulus hebben uitgelegd, Jezus heeft dat nieuwe begin gebracht. en is dit nieuwe begin. Bij monde van de profeet Ezechiël had God beloofd zuiver water over zijn volk te zullen uitgieten en er zijn Geest in uit te storten zodat het zijn wetten nakomt en zijn voorschriften nauwkeurig onderhoudt (Ez. 37,25.27). Deze verandering is met de doop van Jezus door Johannes ingezet, als de Heilige Geest in de gedaante van een duif op Hem neerdaalt en wordt voltooit als de deze Geest na Jezus' dood op zijn leerlingen neerdaalt.

Als dit ze duidelijk is geworden legt Paulus de mensen in Efeze de handen op, zoals Petrus dat eerder had gedaan in Samaria bij gelovigen die alleen nog maar waren gedoopt met het doopsel van Johannes. En 'zij spraken in talen en profeteerden', staat er dan (Hnd. 19,5). Het is een teken dat zij in een volstrekt nieuwe logica worden geplaatst: zij worden de verklankers van een voor aardse oren onverstaaanbare taal die overgaat in profetie. De eigenheid van de profetie is dat het de aanwezigheid van God in onze wereld ziet en verkondigt.

2.

Het is een beeld van het omvormingsproces waar het in het geloof om gaat. Zoals bij Paulus als Hij wordt aangesproken drie dagen niet kan zien, omdat Hij alle coördinaten kwijt is en volkomen is losgeraakt van de logica die zijn leven eerder ordende en Hem de leerlingen van Jezus deed vervolgen. Het is niet voldoende om Jezus te gedenken en te geloven dat wat Hij heeft gezegd en gedaan van God getuigt. 'Ik verzeker jullie', zo belooft Jezus in het Johannesevangelie, 'wie in Mij gelooft, zal de daden die Ik verricht, ook zelf verrichten; ja zelfs nog grotere (Joh. 14,12).

Zien, spreken en doen in de lijn van hoe Hij zag en wat Hij zei en deed: daar gaat het om bij de komst van de Heilige Geest. De Geest neemt mensen op in een logica die geheel anders is dan de logica die in deze wereld geldt en laat ze daarvuit denken en leven. Heiligen in de waarheid, noemt Jezus dat zelf in het Johannesevangelie (Johannes 17,17), de Geest heiligt ons in Gods waarheid.

3.

Volgens het Johannesevangelie spreekt Jezus voortdurend in beelden tegen zijn leerlingen, en handelt Hij steeds in tekenen. Maar er komt een uur, zo belooft Hij, dat Hij niet langer in beelden zal spreken en zich vrijmoedig en onomwonden zal uitdrukken over God zijn Vader (16,25). Dat is wat Jezus voorspelt in het evangelie dat we lezen: als de Heilige Geest komt, de Helper, worden zijn woorden doorzichtig, wordt helder hoe zij op onze situatie slaan en onthult zich hoe God de bron is van

zowel onze wereld en de grondslag van onze geschiedenis, en hoe God spreekt en handelt in de woorden en de daden van Jezus.

Het Pinksterverhaal uit Handelingen brengt dit als het ware in één beeld bij elkaar: als de Heilige Geest neerdaalt, hoort alles en iedereen de apostelen spreken in de eigen taal. Zoals gezegd wordt: 'Parten en Meden en Elamieten, en bewoners van Mesopotamië, Judea en Cappadocië, Pontus en Asia, Frygië en Pamfylië, Egypte en het Libische gebied bij Cyrene, en hier wonende Romeinen, Joden en proselieten, Kretenzen en Arabieren'. Zij horen niet alleen spreken over de grote daden van God, die grote daden worden als het ware present gesteld, gebeuren in zekere zin opnieuw. Hier. Nu. Zoals een muziekstuk of een gedicht zich ineens voor ons kan openen en tegelijkertijd het alledaagse leven kan doen oplichten als ruimte van betekenis, van authentieke waarde.

4.

Zelfs op die eerst Pinksterdag in Jeruzalem wordt niet iedereen overtuigd door wat er gebeurt. De één vroeg zich verwonderd af wat dit wonderlijke gebeuren nu toch betekende, maar anderen zeiden spottend: 'Ze zitten vol wijn' (Hnd. 2,12-13).

Zelfs al zie je het voor je ogen gebeuren, het blijft altijd moeilijk te geloven dat in de woestijn bloemen en planten groeien, dat ook in een oorlog mensen trouwen en er kinderen worden geboren en dat dit goed is. In het holst van de zonloosheid en het kwaad zijn er momenten van wat de filosoof Emmanuel Levinas (1906-1995) genoemd heeft: gebaren van kleine goedheid.

In dergelijke gebaren van goedheid, groot of klein, manifesteert de Heilige Geest zich. Daarin raken een traditie vol verhalen en beelden die de overtuiging uitdrukken dat God nooit varen raakt het werk van zijn handen, de concrete situatie die hunkert naar betekenis en perspectief, verlangt naar leven en liefde en zin.

5.

'Waar de Geest van de Heer is', schrijft de apostel Paulus, 'daar is vrijheid' (2 Kor. 3,17). Waarheid en betekenis, bevrijding en genezing, uitzicht en inzicht, ze zijn altijd concreet. Zij tonen zich in *deze* situatie, voor *deze* schepselen, onder *deze* omstandigheden. Dat er van je gehouden wordt, blijft een abstractie als het zich niet manifesteert in iets of iemand waarin zich hier en nu liefde toont.

'De Geest is als de wind', zegt Jezus in het Johannesevangelie daarom, 'je hoort Haar waaien, maar je weet niet waar Zij vandaan komt en waar Zij heen gaat' (Joh. 3,8). Zij heeft de vrijheid en de lenigheid om overal te zijn, is nergens aan gebonden. Behalve dan aan de Vader en de Zoon, waarvan zij uitgaat, dat wil zeggen behalve aan de liefde waar zij de gestalte van is, de hoop die zij wekt en het vertrouwen dat zij geeft.

Vandaar dat Paulus ook kan schrijven dat er wel verschillende gaven zijn, maar dat de Geest een en dezelfde is en dat aan ieder van ons de openbaring van de Geest wordt gegeven tot welzijn van allen (1 Kor, 12,5.7), en niet alleen tot het eigen welzijn.

De Geest bouwt de kerk op als gemeenschap van gelovigen en het nieuwe lichaam van Christus als een eenheid in een grote verscheidenheid en veelkleurigheid. Als symbool van de schepping, die in haar veelkleurigheid een samenhangend geheel vormt, waarin de schepselen elkaar voortbrengen en dragen, in stand houden en tot hun bestemming brengen. Als symbool van het huis van zijn Vader, waarvan Jezus zegt dat er voor velen ruimte is en er mogelijkheden zijn voor uiteenlopende vormen van verblijf.

6.

De Geest maakt het geloof, de hoop en de liefde die van God komen tot het hart en de grondslag van jouw en mijn leven, heel concreet en heel persoonlijk, daar waar en zoals het geleefd wordt. Maar de Geest drijft ons daarmee niet uit elkaar. Zij verbindt ons in en dankzij onze verschillen juist met elkaar, omdat we in die verschillen allemaal beeld zijn van God en in liefde, hoop en geloof met Hem verbonden.

Dorotheüs van Gaza, een woestijnmonnik uit het zesde-eeuwse Palestina, schetste hiervan het volgende beeld. Stel je een cirkel voor, en stel je voor dat die cirkel de wereld is, met God als middelpunt. In de cirkel lopen lijnen vanaf de buitenkant naar het centrum. Dat zijn de wegen waarlangs het leven van mensen zich afspeelt. Naarmate de mensen dichterbij God komen als de bestemming van hun leven, komen ze ook dichterbij elkaar. Juist als we als schepselen elkaar onze eigen bestemming gunnen, onze eigen wijze om met God verbonden te zijn, des te meer zijn wij elkaar tot steun en betekenisvol gezelschap, geven wij elkaar wat we onszelf niet kunnen geven en zijn wij in de ene Geest met haar uiteenlopende gaven een symbool van de vrede die God als perspectief in zijn schepping heeft gelegd, maar die zo vaak onvindbaar lijkt.

Ook die vrede maakt de Heilige Geest echter tot een telkens concrete realiteit die troost en verbindt en erom vraagt te worden verspreid en uitgedragen. Luisteren we daarom nog een keer naar het evangelie.

Evangelielezing volgens Johannes 20, 19-22.30-31

In de avond van die eerste dag van de week,
toen de deuren van de verblijfplaats der leerlingen gesloten waren
uit vrees voor de Joden,
kwam Jezus binnen, ging in hun midden staan en zei: "Vrede met jullie."
Na dit gezegd te hebben toonde Hij hun zijn handen en zijn zijde.
De leerlingen waren vervuld van vreugde toen zij de Heer zagen.
Nogmaals zei Jezus tot hen: "Vrede met jullie.
Zoals de Vader Mij gezonden heeft, zo zend Ik jullie."
Na deze woorden blies Hij over hen en zei:
"Ontvang de heilige Geest.
Aan wie jullie de zonden vergeeft, zijn ze vergeven,
en als jullie ze niet vergeven, dan blijven ze behouden."

Erik Borgman